

KORA ÚJKOR (1492-1789) KOLLOKVIUM

FOGALMAK

A Nagy Földrajzi felfedezések értelmezése (15-18.század)

Az Atlanti-part menti európai országok (Portugália, Spanyolország, Franciaország, Anglia, Hollandia) Európán kívüli földrészekre és szigetekre irányuló tengeri expedíció. Ezek az expedíciók azt eredményezték, hogy Európának a tudományos ismeretei óriási mértékben kibővültek:

- o földrajzi ismeretek
- o térképészeti ismeretek
- o navigációs ismeretek
- o az idegen civilizációk kultúrájának, szokásainak ismeretei az idegen civilizációk állatvilágának, növényvilágának ismeretei

Az Európán kívüli expedíciók gyarmatosítással jártak együtt. Ez gyarmatbirodalmak kialakulását jelentette. Ennek eredményeképpen Európa és az Európán kívüli civilizációk között tartós kapcsolat alakult ki. Ezért létrejött a világkereskedelem. Ez a 17. századra alakult ki. Az is elősegítette a világkereskedelem létrejöttét, hogy a gyarmattartó országoknak minden egyes kontinensen voltak gyarmatai. Kialakult egy Európa központú világrendszer és világgazdaság. Ez a 20. századik fennállt. Megkezdődött a globalizáció folyamata.

Gyarmatosítás

- **a felfedezett civilizációk politikai alávetése:**
 - 1.) ezt elérhetik katonai eszközökkel (Spanyolország) ennek biztosítása érdekében erődöket építenek, és katonai erőt állomásoztatnak a bennszülöttekkel és a rivális gyarmattartó hatalommal szemben
 - 2.) a politikai alávetés 2. módszere a vazallusi/hűbéri viszony (pl. Dél-Ázsiában a portugálok és a hollandok) kialakítása, ez helyi fejedelmeket hűségesküre kötelezi, és ez azzal jár, hogy erődített telep alapítására és kedvező kereskedelmi szerződések kötésére szerez jogot a gyarmattartó anyaország.
- **a gyarmatosított terület gazdasági kiaknázása:**

- 1.) a termőterületek kisajátítása
 - 2.) bányászat, nemesfémek, természeti erőforrások kiaknázása
 - 3.) ültetvényes gazdálkodás
- **kolonizáció** -> gyarmattartó országokból kitelepülnek a gyarmatosított területre, itt kolóniákat alapítanak
 - 1.) európai mintájú városok alapítása (elsősorban az Újvilágban)
 - 2.) következménye az európai és Európán kívüli népek etnikai és genetikai keveredése
 - A gyarmatigazgatás kiépítése -> gyarmattartó ország saját kormányzati rendszerének mintájára építi ki a gyarmatokon a pénzügyigazgatás és bíraskodás rendszerét -> alkirályok, kormányzók kinevezése a gyarmatok élére
 - A gyarmattartó országok a kulturális magasabb rendűség hitében asszimilációra törekednek, aminek legfontosabb eszköze a keresztényhit terjesztése. A missziós tevékenységnek hatalmas értékpusztulás volt az eredménye. A gyarmatokon kiépül az egyházszerkezet és a szerzetesrendek kolostorokat alapítanak.

Ültetvényes gazdálkodás

Monokultúrás jellegű nagybirtok, ahol növénytermesztés és állattenyésztés folyik. (szarvasmarha, juh) Nem önellátó birtokok, hanem exportra termelnek. Az európai piacra küldik az árukat. (cukornád, dohány, kávé, kakaó) Ingyen munkaerőt alkalmaznak vagy bennszülöttekkel dolgoztatnak bérmunkában. Alacsony termelési költséggel állítják elő a termékeket. Magas árréssel értékesíteneik. -> Min 500%-os profit.

Erődített telep

Cristoforo Colombo, portugáliai tartózkodása alatt a Guineai-öböl partvidékére is lehajózott. Itt a partok el vannak nevezve. (Elefántcsontpart, Aranypart, Rabszolgapart...) A portugálok a partvidéken egy erődített telepet hoztak létre 1482-ben. Colombo részt vett az erőd megépítésében. Ez volt Elmina -> Az újvilágba szállított rabszolgák bázisa. A portugál gyarmatosítás alapvető jellemzője, hogy erődített telepeket alapítanak Afrikában, Dél-Ázsiában, Brazíliában

Transz-Szaharai kereskedelem

A Mali Birodalom és az észak-afrikai kikötővárosok között a Szaharán tevekaravánokkal lebonyolított távolsági kereskedelem.

Bevételének az volt az oka, hogy Ceuta volt az arany, az elefántcsont és a rabszolga kereskedelem központja. Az aranylelőhelyek a Niger, Volta folyók térsége. Timbuktu az arany és elefántcsont kereskedelmét lebonyolító város, ahonnan a tevekaravánok elindulnak. Innen szállítanak Ceutába. -> transz-Szahara kereskedelem.

Ceutai Kereskedőház

Lisszabonban az 1430-as évektől működött a Ceuta-i kereskedőház, ami 1460-ban bekövetkező haláláig Tengerész Henrik herceg irányítása alatt állt. A kereskedőház rendelkezett a Lisszabonba érkező gyarmatárúk reexportjának jogával. A portugál korona 1504-ben létrehozta a Casa da Ceuta jogutódját, a Casa da Indiát.

Sevillai Kereskedőház

A Sevillai Kereskedőház 1503-ban jön létre Sevillában. Más néven Casa de Contratación. A testület élén Juan Rodriguez Fonseca állt, aki Sevilla püspöke és Burgos érseke is volt. A testület tagjai: a királyi számvevők, aki regisztrálták a Sevillába beérkező és kihajózó konvojokat, a szállított árut és személyeket. Az 1560-as évektől II. Fülöp uralkodása alatt kötött hajózási rend alakult ki: évente két flottát indítottak Sevillából vagy Cadizből. Megvámolták a beérkező gyarmatárúkat, hajózási iskolát is működtettek. Emellett gyarmatigazgatási feladatokat is ellátott.

Asiento

V. Alfonz portugál uralkodó 1469-ben kereskedelmi szerződést azaz, Asientot kötött Fernando Gomes lisszaboni kereskedővel. Az asiento értelmében a kereskedő megkapta a felfedezések jogát a Guineai-öböl több mint 2000 km-es partszakaszán 5 évre. Továbbá kereskedelmi telepeket is alapíthatott ott. Ezekben a kereskedelmi

szerződésekből fontos szerepe volt annak, hogy ki finanszírozta az expedíciókat. Mivel a megállapodás értelmében ebben az esetben maga a kereskedő állta a hajóút költségeit, az áruforgalomból származó haszonnak csak a 25%-a illette meg a koronát.

Fehér szerződéses rabszolgaság és a farmergazdálkodás Anglia atlanti part menti gyarmatain

Fehér szerződéses rabszolgaság:

Azok a telepések, akik nem tudták kifizetni a hajóút költségeit, a költségeket álló földbirtokosok és kereskedők latifundiumain kellett dolgozniuk, ami minimum 3 évet és maximum 5 évet jelentett Anglia észak-amerikai gyarmatain.

Farmergazdálkodás (CSAK New England gyarmatain jellemző!!)

Az első ilyen kolónia Plymouth volt. (1620) Az Atlanti-part menti angol gyarmatokra puritánok érkeznek lelkészük vezetésével. Fontos alapelvük, hogy aki nem akar dolgozni azt parazitának tekintik. A másik nagy bűn a tudatlanság. 1630-tól I. Károly engedélyezte a puritánok kitelepülését. Minden telepes kapott egy 20 hektárnyi földet ingyen. Ezen a földön a telepes családjával együtt dolgozott. Ez a farmergazdálkodás.

Az 1437, 1452, 1455, 1456 években kibocsátott pápai bullák, és az 1480-ban aláírt Toledoi Szerződés tartalma

Az 1437, 1452, 1455, 1456 években kibocsátott pápai bullák:

A terjeszkedő portugálok úgy döntenek, hogy a pápákhoz fordulnak, hogy bocsássanak ki pápai bullákat a Portugál Királyság számára. (1452, 1455, 1456) Tartalmuk: Portugál érdekszférának nyilvánítja a Ceutától délre elhelyezkedő Afrikai partvidéket, plusz az Atlanti-szigeteket, kivéve a Kanári-szigeteket. -> Az 1437-es pápai bulla a Kanári-szigeteket a Kasztíliai Királyságnak adományozta.

Az 1480-ban aláírt Toledoi Szerződés tartalma:

1480-ban államközi egyezményt kötött Portugália és Kasztília. A felek kölcsönösen elismerték a pápai bullák tartalmát. Az említett megállapodásuk értelmében Portugália és Kasztília között nem lesz gyarmati háború.

Az 1493. május 3-4-én kibocsátott pápai bulla tartalma és Tordesillasi Szerződés

Az 1493. május 3-4-én kibocsátott pápai bulla tartalma:

A katolikus házaspár kérésére bocsátotta ki VI. Sándor pápa, C. Colombo I. expedíciója után. A spanyol és portugál érdekszféra határát az Azori-szigetektől nyugatra 100 tengeri mérföldre húzódó délkörnél határozza meg. Ezt azonban a portugál korona elutasította.

Tordesillasi Szerződés:

1494. jún. 7.-én egy államközi egyezményt írt alá a portugál korona és Kasztília. Értelmében a pápai bullában meghatározott délkörhöz viszonyítva +270 tengeri mérfölddel nyugatabbra került az érdekszférákat elválasztó délkör, ami a nyugati hosszúság 46°. Ettől nyugatra spanyol, keletre portugál érdekszféra volt. -> Jogszerűvé tette a portugál korona számára Brazília gyarmatosítását.

X. Leo pápa 1514-ben kibocsátott bullája, és az 1529-es Zaragozai Szerződés

Spanyolország és Portugália között a Csendes-óceán térségében az érdekszférára vonatkozóan adja ki a pápa az 1514-es bullát. A Fűszer-szigeteket Portugáliának ítéli. De ezt V. Károly csak 1529-ben fogja elfogadni. Ekkor aláírták, a zaragozai egyezményt, amely rögzítette a Csendes-óceán térségében az érdekszférákat. Ennek értelmében a Fűszer-szigetek Portugáliához került, viszont a Fülöp-szigetek Spanyolországé lett és 1562-től kezdték meg a pacifikálását.

Amerigo Vespucci Négy Utazás című műve

Amerigo Vespucci által írt mű, ami 1507-ben nyomtatásban is megjelent. Kasztília és a portugál korona szolgálatában tett utazásairól számolt be. Kolumbiától Venezueláig, Consolación-foktól Rio de Janeiróig. Leszögezte, hogy eddig ismeretlen földrészt fedeztek fel, amit Újvilágnak nevezett el.

Az Északnyugati-Átjáró

1497-ben VII. Henrik, első Tudor uralkodó indított először expedíciót az átjáró megkeresésére, vezetői G. Caboto és Sebastian Caboto voltak. 1524-ben I. Ferenc is indított expedíciókat, itáliai kereskedőket, tengerészeket bíztak meg. Tehát Anglia és Franciaország volt érdekelt az átjáró megtalálásában. Ezen keresztül Dél-Ázsiába való eljutás volt a céljuk. 1615-1616-ban találták meg az Északnyugati-átjárót Baffin és Bylot kapitányok vezetésével, ami a Lancaster-szoros nevet kapta.

A portugál gyarmatbirodalom kormányzati-igazgatási rendszere

A gyarmatbirodalomnak két központja volt: Délkelet-Ázsiában Goa, amit egyéves ostrom után (1510) foglaltak el a portugálok, a másik központja Brazíliában Bahia. 1548-tól az egész birodalmat 13 alkirályságra és ezeknek alárendelt 27 kormányzóságra osztották. Az alkirályi tisztségeket grandok töltötték be, Bahiában és Goában államtanácsok is működtek, a korona által kinevezett, alacsony fizetésben részesülő hivatalnokok, azaz corregidorok végezték a közigazgatási-adóbehajtási-igazságszolgáltatási feladatokat.

A spanyol gyarmatbirodalom kormányzati-igazgatási rendszere

A spanyol gyarmatbirodalom fennállása alatt négy alkirályságot hoztak létre:

- o Új-Spanyolország /1535/, központja Mexikóváros, első alkirálya Antonio de Mendoza
- o Peru alkirályság /1543/, központja az 1535-ben megalapított Lima
- o Új-Granada /1717/, Santa Fé de Bogotá központtal
- o La Plata /1776/, Buenos Aires központtal, amit Pedro de Mendoza 1536-ban alapított.

Az alkirályságok alatt Audienciák álltak, amit kormányzók irányítottak. Minden egyes Audienciában juntákat állítottak fel, ezt kincstartók irányították, akik szakképzett hivatalnokokból álló testülettel behajtották az adókat (adóbérlőknek adták ki), továbbították az anyaországba, nemesfémek öntésével és pénzveréssel is foglalkoztak. Az alkirályok és kormányzók grandok voltak, az alkirályok hivatali ideje 3-5 év, a kormányzóké 8 év.

Az alkirályok széles jogkörrel rendelkeztek és sokirányú feladattal voltak megbízva:

- o telepek, erődök alapítása,
- o kolonizáció és birtokadományozás (= földek felosztása),
- o a gazdaság (ültetvényes gazdálkodás, bányászat, adóztatás) felügyelete,
- o katonai, tehát védelmi feladat,
- o bíraskodás,
- o egyházmegyék megszervezése, oktatási rendszer kiegészítése.

A spanyolok a gyarmatokon sok várost alapítottak, a városok élén letradok (jogi végzettséggel rendelkező) corregidorok álltak. II. Fülöp uralkodása alatt megkezdődött a gyarmati tisztségek áruba bocsátása, ami fokozott korrupcióhoz vezetett.

Anglia 13 atlanti part menti gyarmatának kormányzása

1689-ig a Titkos Tanács irányította. 1689-ben III. Vilmos, aki Hollandia helytartója és Anglia király (angol-holland perszonálunió) az, aki felállította a gyarmatügyi tanácsot. Ez 8 főből állt. A 13 angol gyarmat élére nem neveztek ki egyetlen kormányzót. Minden gyarmat élén külön-külön kormányzó állt. És minden gyarmatnak saját parlamentje volt. Ezek a parlamentek korlátozott jogkörrel rendelkeztek. A kormányzónak vétőjoga volt. Az anyaország parlamentje a gyarmatok parlamentjének jóváhagyása nélkül adókat, illetékeket vethet ki. Az anyaország tehát protekcionista gazdaságpolitikát folytatott a gyarmatokkal szemben.

Encomienda rendszere (a spanyol gyarmatbirodalomban!!)

A korona az összes gyarmati területet saját tulajdonának tekintette. A korona minden kitelepülőnek csak használatba adta a földet. A telepest feljogosította arra a korona, hogy a bennszülöttektől munkát és járadékot követelhesen. De nem dolgoztathatja őket rabszolgaként. Bért kell nekik fizetni. Ezt szabályozta Aragóniai Ferdinánd 1503-as és V. Károly 1542-es rendelete.

Az árforradalom és okai

Az ún. „hosszú XVI. század” (az 1450-es évektől az 1630-as, 1650-es évekig tartott) inflációs időszak. Európa országaira a következő árviszonyok jellemzőek:

- az élelmiszerek ára jelentősen megnő (a gabona, a hús és a só árának emelkedése 500-900% között volt)
- az iparcikkek ára és az ipari nyersanyagok ára mérsékelten emelkedik (pl.: a gyapjú ára 150-250%-kal)
- a reálbérek zuhannak, ami korszakunkban fokozott elszegényedéshez, a banditizmus felerősödéséhez vezetett. Angliában például a Tudor uralkodók alatt a lakosság legalább fele a létminimum alatt élt, így a koronának a törvényes rend fenntartása érdekében szegénytörvényeket kellett kiadnia, szegényadót szednie és szegénygondozással foglalkoznia (dologházakat, kórházakat, menhelyeket, lelenházakat alapítottak). De, a Mediterráneum országaiban, így Spanyolországban és Itáliában, a céhes iparban magasak maradtak a munkabérek. Így a magas termelési költségek miatt a spanyol és itáliai áruk nem lesznek versenyképesek az angol és holland termékekkel szemben, ahol alacsony a bér munkások fizetése.

Az árforradalom okai:

- A „hosszú XVI. században” Európa népessége megduplázódott. /pl. Angliában 2,5 millió főről kb. 4,5 millió főre emelkedett, Franciaországban 11 millióról kb. 21 millió főre). A korszakkal foglalkozó történészek véleménye szerint a Mediterráneum országaiban túlnépesedés következett be. A mezőgazdaság termelékenységnek növekedése nem állt arányban a kereslet gyors növekedésével, így tehát az élelmiszerárak erőteljes emelkedése következett be.
- A nemesfém beáramlása a felfedezett és gyarmatosított területekről, amiből Európában pénzt vertek, így megnőtt a forgalomban levő pénz mennyisége, ami mögött nem állt fizetőképességű kereslet. Megnőtt a pénz forgási sebessége és az átváltási arány is (az ún. Ráció) is felborult. Az ezüst mennyisége sokkal nagyobb volt, mint az Európába beáramló arany mennyisége. Az arany felértékelődött az ezüsthöz képest.

- Az ár forradalomhoz az uralkodók devalvációs politikája is hozzájárult. Elsősorban az elhúzódó itáliai háborúk a felelősek azért, hogy az uralkodók a zsoldosseregek finanszírozása érdekében minden eszközzel a kincstári bevételek növelésére törekedtek. A pénzleértékelés és a bankházaktól, bankároktól felvett kölcsönök minden jelentős európai uralkodó politikáját jellemezték.

A kora újkori eredeti, azaz kereskedelmi tőkefelhalmozás forrásai

A kereskedelemben, a kereskedőréteg kezén hatalmas vagyon halmozódik fel, ami akkor válik tőkévé, ha ezt beruházzák, befektetik. Tehát a vagyonnal rendelkező személy ellenőrzi a termelési eszközöket, megvásárolja a munkaerőt (ami bér munka vagy az ültetvények ingyen rabszolgamunkája) és technikai beruházásokra, újításokra is törekszik a termelékenység növelése érdekében. Alacsony termelési költségek mellett a haszonképzés, a profitképzés kerül előtérbe.

Forrásai:

- A transzatlanti kereskedelem:
 - o A gyarmati áruk európai eladásából származó árrés (a legnagyobb a fűszerek esetében). A Molukkákön egy mázsa szegfűszeg ára két ezüstdukát, Londonban ezt 213 dukátért adják el.
 - o Az ültetvényes gazdálkodásból származó haszon (nagyon alacsony termelési költségek, tehát a munkaerő árának megtakarítása és olcsó ipari nyersanyagok beszerzése)
 - o rabszolga kereskedelem
- Bányászat (főleg a nemesfém, továbbá higany, só, rézérc, ón és ólom), a pénzverés, a pénzváltás. Genova a spanyol ezüst aranyra való átváltását, tehát a legjövedelmezőbb pénzügyletet 1557-1627. között teljesen uralta. Észak-Itáliában, Piacenzában (1579-től) évente négy alkalommal a

teljes diszkréciót betartva összegyűlt hatvan üzletember, megszabták a váltás árfolyamát.

- A „hosszú XVI. században” alacsonyak a földárak, ezért megfigyelhetjük a földvásárlásba való nagyarányú befektetéseket.

Fémkorszakok a kora újkorban

- **Az afrikai arany időszak** (az 1440-es évektől az 1530-as évekig) A Lisszabonba (Casa da India) érkező arany mennyiségét ebben az időszakban kb. 700/800 kg-ra teszik éves viszonylatban.
- **Az amerikai arany időszak**, ami meghatározó az 1680-as évekig. Az 1540-es évekig elsősorban Mexikóból érkezik, majd ezután megkezdődik a mai Peru és Kolumbia területén található aranybányáknak a kiaknázása. 1503-1660. között a sevillai kereskedőházba a vámadatok alapján kb. 185 ezer kg arany érkezett.
- **A potosi ezüst korszaka**: az 1540-es évektől folyamatos a korszakban a bányászat, mennyiségileg ezt a vámadatok alapján 1503-1660. között 16 millió kg-ra becsülik.
- **A hamis pénzek időszaka**, ami fokozta az inflációt. A XVII. sz. elejétől elsősorban a hollandok azok, akik a spanyol pénzeket hamisították és elárasztották vele az európai és a spanyol pénzpiacot. A silány ötvözetből készült pénzeket kicserélték arany-, és ezüstérmékre, a beolvasztás és pénzhamisítás akár 500%-os hasznot is hozott.
- **A brazil arany időszak**: XVII. sz. végétől a XVIII. sz. végéig.

A Holland Kelet-Indiai Társaság (VOC) és a Holland Nyugat-Indiai Társaság (WIC)

A Holland Kelet-Indiai Társaság (VOC) (1602-1795)

1602-ben alapították, és viszonylag hamar nagyméretű holland gyarmatbirodalmat épített ki Ázsiában. 1641-ben Malakkát (Malajzia) ragadta el a portugáloktól, Indiában azonban kénytelen volt meghátrálni az angolokkal szemben. Hollandia gyarmatai közül Jáva és Madura szigetek, Szumátra, Nyugat-Borneó, Celebesz, Nyugat-Új-Guinea, Bali és egy japán város, Hirado tartoztak a Holland Kelet-indiai Társasághoz. A VOC privilégiumot kapott a

Jóreménység fokától keletre, Dél- Ázsiában folytatandó kereskedelemre. Csúcspontján a társaság százhatvan hadihajóval, hajónként 30-60 ágyúval, harmincezer katonával és 25 ezer munkavállalóval rendelkezett. Kereskedelmi termékek: Fűszerek (szerecsendió, szegfűszeg, fahéj, bors), tea, selyem, gyapot, porcelán, textil. VOC központja és egyben a holland gyarmatbirodalom székhelye: Batavia

Részei:

- Molukkák (Fűszer-szigetek)
- Malakka
- Ceylon (Srí Lanka)
- Indonéz -szigetvilág (Jáva (Batávia), Borneo, Celebesz, Timor, Szumátra)
- Formosa (Tajvan) 1683-ig
- India, Malabar-parton, Cochin (1663), a Coromandel-parton, Pulicat (1613)

1795-ben a britek kezébe került mint a hat. (eddig felsoroltak)

- Fokváros, ami 1806-ban került a britek kezére.

Holland Nyugat-Indiai Társaság (WIC) (1621-1675)

1621-ben alapították a Holland Kelet-indiai Társaság mintájára, hogy Fokvárostól nyugatra terjeszkedjen, főleg Brazíliában,. A két nagy kereskedelmi társaság saját kormányzattal, hadsereggel, flottával és külpolitikával.

Céljai:

- Rabszolgakereskedelem (Afrika nyugati partvidéke, Elmina (1637))
- Nádcukor kereskedelem (Brazília 1624-1645 között sikeres, Maranhão megszerzése sikerül. De 1654-re elveszítik.)

A reconquista az Ibériai-félszigeten

A keresztény királyságok visszahódítják az Ibériai-félszigetet a móróktól (1085-1492)

Ennek utolsó szakasza a Granadai háború, amely 1482-1492-ig tartott. Kasztília és a Granadai Emírség állnak egymással szemben.

A háború rendkívül költséges volt a katolikus házaspár (Kasztíliai Izabella, Aragóniai Ferdinánd) számára, mert svájci gyalogosai voltak, akiknek kemény zsoldot fizettek. -> Kiürül a kincstár. A katolikus házaspár kölcsönöket vett fel a Sevillában letelepült genovai bankároktól. 1492. jan. 2.-án bevonulnak Granadába, mivel az emír megadta magát. A háború után a katolikus házaspár, szerződést írt alá Colombóval az 1492-93-as expedícióra. A cél eljutni Dél-Ázsiába és nemesfémekre, fűszerekre, drágakövekre szert tenni. Tehát a reconquista sikeres lezárása előfeltétele volt a spanyolok Európán kívüli terjeszkedésének.

Alkotmányos monarchia

1640-ben kezdődött az angol politikai forradalom és 1689-ben zárult le. Jelentősége: Létrejött egy olyan kormányzati rendszer, amelyben a parlament kezében van a törvényhozó hatalom. A király csak szentesít, nem vétőzhat. A végrehajtó hatalmat a kormány gyakorolja, tagjait a választáskor győztes párt tagjaiból a király nevezi ki. A kormányt a miniszterelnök vezeti. Az igazságszolgáltatás gyakorlása a független esküdtbírók feladata.

Reformáció

A 16.században lezajló szellemtörténelmi átalakulás Európában. 1517-ben jelentős kultúrtörténelmi változás következett be. Október 31.-én Luther Márton kifüggesztette a 95 pontból álló tételit a Wittenbergi vártemplom kapujára.

Célja:

- A római katolikus egyház megújítása reformja
- Egyház szervezeti szempontból (a pápafőség elleni támadás)
- Hitelvek, dogmák elleni támadás
- A reformáció határozottan vallotta azt, hogy kifejezetten csak a hit által, a hit révén lehet üdvözülni., nem a cselekedetek révén
- Támadták a katolikus papság erkölcsi állapotát és műveletlenségét valamint a vagyonképzést.

A Szentszék visszautasította a reformokat.

- Elutasították a szentek, ereklyék, szentképek kultuszát

- Az igehirdetést anyanyelven folytatták és az anyanyelvű Biblia alapján.

A reformáció következtében az egységes latin keresztény Európa felekezetekre (evangélikus, református) szakadt.